WIKIPEDIA

Tataramon na Sambal

Gikan sa Bikol Sentral na Wikipedia, an talingkas na ensiklopedya

An **Sambal** o **Sambali** (Kastila: *zambal*) saróng tataramon na Sambaliko na pangenot na tinataram sa provincia kan Zambales sa Filipinas. Sa ngunyan igwa ining mga 102,867 na mga parataram.[3]

Pigterminuhan man an Sambal na *Tina* sa pirang mga reperensiya. Alagad, pigkokonsiderar an terminong ini na opensibo sa mga parataram kan tataramon. An pegoratibong termino, enot na piggamit nasa bilog kan panahon na 1976 hasta 1979 kan mga parasaligsig gikan aa Summer Institute of Linguistics (ngunyan SIL International).[4]

Sambal	
	Sambali
Katutubo sa	Filipinas
Rehiyon	Zambales, Pangasinan, Metro Manila, Palawan
Katutubo	Mga tawo nin Sambal
Katutubong mga parataram	70,000 (2000)[1]
Pamilya nin Tataramon	Austronesyo ▪ Malayo-Polinesyo ▪ Filipino ▪ Sentral Luzon ▪ Sambaliko ▪ **Sambal**
Opisyal na estado	
Opisyal na tataramon sa	Panrehiyonal na tataramon sa Filipinas
Sa regulasyon kan	Komisyon sa Wikang Filipino
Mga kodigo nin tataramon	
ISO 639-3	`xsb`
Glottolog	`tina1248` (http://glottolog.org/resource/languoid/id/tina1248)[2]

Mga laog

Mga tipo

Igwang tolóng panginot na tipo an Sambal: *Sambal*, Bolinao asin *Botolan*. Pangenot na pigtataram an Sambal sa mga banwaan kan Sambalenyo Santa Cruz, Candelaria, Masinloc, asin Iba; mahihiling man an pirang mga pigtataram sa Quezon, Palawan. An Bolinao naman piggagamit naman sa mga mamamanwa kan Bolinao asin Anda, Pangasinan. Pangenot na pigtataram an Botolan sa mga banwaan nin Sambalenyo kan Botolan asin Cabangan. Igwa pang limang tipo an tataramon na Sambal na pigtataram kan Aeta sa manlaen-laen na kabukidan nin Zambales.

Mga halimbawang teksto

Ama Namin

Sambal

Bersyon gikan sa Mateo

Ama mi a ison ha langit,
sambawon a ngalan mo.
Ma-kit mi na komon a pa-mag-ari mo.
Ma-honol komon a kalabayan mo iti ha lota
a bilang anamaot ison ha langit.
Biyan mo kami komon nin
pa-mangan mi para konan yadtin awlo;
tan patawaron mo kami komon ha kawkasalanan mi
a bilang anamaot ha pa-matawad mi
konlan ampagkasalanan komi.
Tan komon ando mo aboloyan a matokso kami,
nokay masbali ipa-lilih mo kamin kay makagawa doka,
ta ikon moy kaarian, kapangyarian tan karangalan a homin panganggawan. Amen.[5]

Mga lugar kun saen pigtataram an Sambal

Bersyon gikan sa Lucas

Ama mi, maipatnag komon a banal mon kapangyarian.
Lomato ana komon a awlon sikay mag-ari.
Biyan mo kamin pa-mangan mi sa inawlo-awlo.
Inga-rowan mo kami sa kawkasalanan mi bilang
pa-nginganga-ro mi konlan nagkasalanan komi
tan ando mo kami aboloyan manabo sa tokso.
Wamoyo.[5]

Botolan (bersyon gikan sa Mateo)

Tatay nawen ya anti ha katatag-ayan,
Hay ngalan mo ay igalang dayi nin kaganawan.
Andawaten nawen ya tampol kayna dayin mag-arí.
Mangyari dayi ya kalabayan mo bayri ha babon lotá
Bilang ombayro ha katatag-ayan.
Hapa-eg ay biyan mo kayin pamamangan ya
angka-ilanganen nawen.
Patawaren mo kayi ha kawkasalanan
nawen bilang pamatawad nawen ha
nakapagkasalanan konnawen.
Agmo kayi biyan ma-irap ya pagsobok boy
ipakarayó mo kayi koni Satanas.[6]

Nasyunal na salawikain kan Filipinas

An mga tataramon, igwa nin mga Pakistan tataramon na Sambal siring man an nasyunal na salawikain kan Filipinas,[7] pigsusundan ini kan Tagalog.

- Sambal : “Hay kay tanda mamanomtom ha pinang-ibwatan, kay maka-lato sa ampako-taw-an.”
- Sambal (Botolan): “Hay ahe nin nanlek ha pinag-ibatan, ay ahe makarateng ha lalakwen.”
- Tagalog: “Ang hindi marunong lumingon sa pinanggalingan ay hindi makararating sa paroroonan.”

Mga halimbawa

Mga numero

1. Saro = a`sa
2. Duwa = luwa
3. Tulo = tolo
4. Apat= a`pat
5. Lima= lima
6. Anom= a`num
7. Pito= pito
8. Walo= walo
9. Siyam= siyam
10. Sampulo= mapulo
11. Labin-asa= kagsaro
12. Labin-luwa= kagduwa
13. Labin-tulo= kagtolo
14. Labin-apat= kag-apat
15. Labin-lima= kaglima
16. Labin-anom= kag-anom
17. Labin-pito= kagpito
18. Labin-walo= kagwalo
19. Labin-siyam= kagsiyam
20. Luway pulo= Duwampulo
21. Luway-lima= Duwampulo may lima

- Kadaklan sa Espanyol an pagkwentada..(30-99)

1. Sanyatos= Sanggatos/Sarong gatos
2. Luwan Yatos=Duwang gatos
3. Tulon yatos= Tolong gatos
4. Apat na yatos= Apat na gatos
5. Liman yatos= Limang gatos
6. Anum a yatos= Anom na gatos
7. Piton yatos= Pitong gatos
8. Walon yatos= Walong gatos
9. Siyam a yatos= Siyam na gatos
10. Asay libo= Saróng ribo
11. Asay Milyon= Sarong milyon

Mga parating ekspresyon

- kay ko tanda / tanda ko= dai ko aram / aram ko
- papo = lola/lolo
- kaka = ate/kuya/pinsan
- kay ko labay / labay ko = dai ko gusto^/gusto^ ko
- murong tamoy na = uli/balik na kita
- hadilap = [sa]aga
- hawanin = ngunyan
- naapon = kasuugma
- ya = iyo

- ka`i = dai

Mga toltolan

- Mga tataramon na Filipino

Mga sanggunian

1. Sambal (https://www.ethnologue.com/18/language/xsb/) at *Ethnologue* (18th ed., 2015)
2. *Hammarström, Harald; Forkel, Robert; Haspelmath, Martin, eds. (2017). "Tina Sambal" (http://glottolog.org/resource/languoid/id/tina1248). Glottolog 3.0. Jena, Germany: Max Planck Institute for the Science of Human History.*
3. http://www.ethnologue.com/show_family.asp?subid=92420
4. "Call me Sambal" (http://angsambal.wordpress.com/2010/12/16/call-me-sambal/). 16 December 2010. http://angsambal.wordpress.com/2010/12/16/call-me-sambal/. Retrieved on 14 April 2018.
5. http://www.christusrex.org/www1/pater/JPN-sambal-tina.html **Sambiton an kasalaan: Invalid `<ref>` tag; name "TinaAmaNamin" defined multiple times with different content**
6. http://www.christusrex.org/www1/pater/JPN-sambal-botolan.html
7. http://iloko.tripod.com/philproverb.html

Mga panlabas na lagod

- Balangkas ng balarila ng Sambal Botolan (http://iloko.tripod.com/BotolanSambal.htm)
- Mga halimbawang rekording mula sa GRN Network sa Sambal Tina (http://globalrecordings.net/program/C07931) at sa subvariety na Kandelaryero (http://globalrecordings.net/program/C08311) nito
- Mga halimbawang rekording mula sa GRN Network (http://globalrecordings.net/program/C08310), sa Sambal Botolan
- Hay Halita nin Diyos (http://www.seghea.com/pat/bible/bsambal.html), mga berso ng Bibliya sa Sambal Botolan

H · O · L (https://bcl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plantilya:Mga_tataramon_na_Sentral_Luzon&action=edit) **Mga tataramon na Sentral Luzon**

Pampango	Kapampangan
Sinauna	Remontado Agta
Sambaliko	Abellen · Ambala · Bolinao · Botolan · Mag-antsi · Mag-indi · Mariveleño · Sambal

H · O · L (https://bcl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plantilya:Mga_tataramon_na_Filipino&action=edit) **Mga tataramon na Filipino**

Norteng Filipino	Bataniko (Bashiiko) ?	Itbayat · Ibatan · Yami	
	Norteng Luzon	Ilokano · Arta † · Dicamay Agta †	
		Lambak nin Cagayan	Ibanag · Isnag · Atta · Itawis · Yogad · Cagayan Aeta · Gaddang · Ga'dang
		Sur-Sentral Kordilyera	Pangasinan · Norteng Alta · Sur Alta · Isinai · Itneg · Kalinga · Ifugao · Tuwali ? · Balangao · Bontok-Finallig · Kankanaey · Ilongot · Ibaloi · Iwaak · Kallahan · Karao
	Sentral Luzon	Kapampangan · Remontado Agta (Sinauna) · Abellen · Ambala · Bolinao · Botolan · Mag-antsi · Mag-indi · Mariveleño · Sambal	
	Norteng Mindoro	Alangan · Iraya · Tadyawan	

- Sur Mindoro: Buhid · Hanuno'o · Tawbuid
- Sentral Filipino
  - Tagaliko: Tagalog · Kasiguranin
  - Bikol: Bikol Sentral · Isarog Agta · Bukid Iraya Agta · Albay Bikol · Bukid Iriga Agta · Rinconada · Pandan Bikol
  - Bisayá: Cebuano (Boholano) · Hiligaynon · Waray · Tausug · Karay-a · Aklanon · Capiznon · Asi · Baybayanon · Kabalian · Bantayanon · Porohanon · Romblomanon · Caluyanon · Onhan · Cuyunon · Ratagnon · Surigaonon · Butuanon
  - Bisakol ?: Masbateño · Sorsoganon
  - Dae maklasipikar: Sulod · Magahat · Karolanos · Ata †
- Mansakan: Dabawenyo · Kalagan · Kamayo · Mamanwa · Mandaya · Mansaka
- Palawan: Aborlan Tagbanwa · Sentral Tagbanwa · Palawan Batak · Palawano
- Mindanao
  - Subanon
  - Danao: Maguindanao · Maranao · Iranun
  - Manobo: Agusan · Ata Manobo · Matigsalug · Obo · Ilianen · Sulnupang Bukidnon · Binukid · Higaonon · Kagayanen · Kamigin · Cotabato Manobo · Sarangani · Tagabawa
- Gorontalo-Mongondow: Bolango · Buol · Bintauna · Gorontalo · Kaidipang · Lolak · Suwawa · Mongondow · Ponosakan

(**Mas Dakulang Sentral Filipino ?**)

- **Kalamian**: Agutaynen · Calamian Tagbanwa
- **Biliko**: Bagobo · B'laan · T'boli · Tiruray
- **Sangiriko**: Sangir · Talaud · Bantik · Ratahan
- **Minahasan**: Tonsawang · Tontemboan · Tombulu · Tondano · Tonsea
- **Dae maklasipikar**
  - Umiray Dumaget · Ati
  - Manide-Inagta: Inagta Alabat · Manide

an † nagpapahiling nin extinct status · an ? nagpapahiling nin sigalot sa klasipikasyon

H · O · L (https://bcl.wikipedia.org/w/index.ph...Borneo%E2%80%93Filipino&action=edit)

Mga tataramon na Borneo–Filipino

- Norteng Filipino
  - Bataniko (Bashiiko) ?: Itbayat · Ibatan · Yami
  - Norteng Luzon: **Ilokano** · **Pangasinan** · Ibanag · Arta · Isnag · Atta · Itawis · Yogad · Cagayan Aeta · Gaddang · Ga'dang · Norteng Alta · Sur Alta · Isinai · Itneg · Kalinga · Ifugao · Tuwali ? · Balangao · Bontok-Finallig · Kankanaey · Ilongot · Ibaloi · Iwaak · Kallahan · Karao · Dicamay Agta †
  - Sentral Luzon: **Kapampangan** · Abellen · Ambala · Bolinao · Botolan · Mag-antsi · Mag-indi · Mariveleño · Sambal · Remontado Agta (Sinauna)
  - Norteng Mindoro: Alangan · Iraya · Tadyawan
- Pinaka
  - Sur Mindoro: Buhid · Hanuno'o · Tawbuid

- Sentral Filipino ?
  - Sentral Filipino: **Tagalog** · **Cebuano (Sinugbuanon)** · **Hiligaynon** · **Waray-Waray** · **Bikol Sentral** · **Tausug** · **Kinaray-a** · Sulodnon · Aklanon · Capiznon · Masbatenyo · Albay Bikol · Asi · Bantayanon · Baybayanon · Boholano · Butuanon · Caluyanon · Cuyunon · Sorsogon Sur (Gubat) · Sorsogon Sentral (Masbate) · Isarog Agta · Kabalian · Bukid Iraya Agta · Bukid Iriga Agta · Onhan · Pandan Bikol · Porohanon · Ratagnon · Rinconada · Romblomanon · Surigaonon
    - Dae maklasipikar: Sulod
  - Mansakan: Dabawenyo · Kalagan · Kamayo · Mamanwa · Mandaya · Mansaka
  - Palawan: Aborlan Tagbanwa · Sentral Tagbanwa · Palawan Batak · Palawano
  - Mindanao: **Maguindanao** · **Maranao** · Agusan · Ata Manobo · Binukid · Cotabato Manobo · Higaonon · Ilianen · Iranun · Kagayanen · Kamigin · Matigsalug · Obo · Sarangani · Subanen · Tagabawa · Sulnopang Bukidnon
  - Gorontalo-Mongondow: Bolango · Buol · Bintauna · Gorontalo · Kaidipang · Lolak · Suwawa · Mongondow · Ponosakan
- Kalamian: Agutaynen · Calamian Tagbanwa
- Biliko: Bagobo · B'laan · T'boli · Tiruray
- Sangiriko: Sangir · Talaud · Bantik · Ratahan
- Minahasan: Tonsawang · Tontemboan · Tombulu · Tondano · Tonsea
- Dae maklasipikar: Umiray Dumaget · Ati
  - Manide-Inagta: Inagta Alabat · Manide

Borneano

- Norteng Borneano
  - Sabahano: Ida'an · Bonggi · Molbog · Brunei Bisaya · Tatana (Sabah Bisaya) · Lotud · Dusun · Kuijau · Subangang Kadazan · Gana' · Kota Marudu Talantang · Kamaragang (Momogun) · Kadazan na Salog nin Klias · Gilid-baybayon na Kadazan · Yakan · Tombonuwo · Kinabatangan · Sungai · Keningau Murut · Okolod · Tagol · Paluano · Selungai Murut · Timugon · Bookan · Abai · Papar · Kalabakan · Sembakung · Serudung · Nonukan Tidong
    - Dae maklasipikar: Dumpas
  - Norteng Sarawakano: Kenyah (Bakung) · Sebob · Tutoh · Uma' Lasan · Wahau Kenyah · Penan ? · Kelabit · Lengilu · Lundayeh · Sa'ban · Tring · Berawan · Belait · Kiput · Narom · Tutong
    - Dae maklasipikar: Bintulu
  - Melanau-Kajang: Kajaman · Lahanan · Sekapan · Daro-Matu · Kanowit-Tanjong · Melanau · Bukitan · Punan Batu · Sian · Ukit · Basap · Burusu · Bah-Biau Punan · Sajau · Punan Merap · Bukat · Seru † · Lelak †
- Kayan-Murik: Kayan · Bahau · Modang · Segai · Hobongan · Aoheng · Aput · Punan · Krio Dayak · Murik
- Kadagaáng Dayak: Bekati' · Sara · Lara' · Bukar Sadong · Rejang · Biatah · Tringgus · Jagoi · Jangkang · Kembayan · Semandang · Ribun · Benyadu' · Sanggau

Barito	**Malagasy** · Deyah · Malang · Witu · Ma'anyan · Paku · Lawangan · Kohin · Dihoi · Siang · Bakumpai · Ngaju · Ampanang · Tunjung
Sama-Bajaw ?	Abaknon · Bajaw · Sinama · Pangutaran Sama

Nagpapahiling an **Bold** nin mga tataramon na igwa nin 1 milyon na mga parataram · Nagpapahiling an ? nin sigalot sa klasipikasyon · Nagpapahiling an † kan estado nin puho'

H · O · L (https://bcl.wikipedia.org/w/index.p ... pinas&action=edit)

Mga tataramon kan Filipinas

Opisyal na mga tataramon	Filipino · Ingles
Mga tataramon na Rehiyunal	Aklanon · Bikol · Cebuano · Chavacano · Hiligaynon · Ibanag · Ilokano · Ibatan · Kapampangan · Kinaray-a · Maguindanao · Maranao · Pangasinense · Sambal · Surigaonon · Tagalog · Tausug · Winaray · Yakan
Katutubong mga tataramon (kan rehiyon)	

Luzon

Iloko	Bolinao
Cordillera	Atta · Balangao · Bontok · Ga'dang · Kalinga · Kallahan · Kankanaey · Ibaloi · Ifugao · Isnag · Itneg · Itawis · Iwaak · Malaweg · Tuwali
Lambak nin Cagayan	Arta · Atta · Cagayan Agta Sentral · Dinapigue Agta · Dupaningan Agta · Gaddang · Ilongot · Isinai · Itbayat · Itawis · Kallahan · Karao · Malaweg · Nagtipunan Agta · Paranan Agta · Paranan · Yogad
Katahawan na Luzon	Abellen · Ambala · Antsi · Botolan · Casiguran Dumagat Agta · Indi · Kasiguranin · Mariveleño · Norteng Alta · Sur na Alta · Umiray Dumaget
Calabarzon	Inagta Alabat · Manide · Remontado Agta · Sur na Alta · Umiray Dumaget
Metro Manila	Hokaglish · Taglish
Mimaropa	Agutaynen · Alangan · Asi · Kalamian Tagbanwa · Sentral na Tagbanwa · Cuyonon · Iraya · Kagayanen · Molbog · Onhan · Palawan Batak · Palawano · Ratagnon · Romblomanon · Tadyawan
Bikol	Albay Bikol · Inagta Partido · Manide · Masbateño · Bukid Iraya Agta · Pandan Bikol · Rinkonada Bikol · Sorsoganon · Sur Catanduanes Bikol

Visayas

Sulnupang Kabisayaan	Ati · Caluyanon · Capiznon · Sulod
Isla nin Negros (defunct)	Ata · Karolanos · Magahat
Katahawan na Kabisayaan	Bantayanon · Eskayan · Porohanon
Subangan na Kabisayaan	Abaknon · Baybay · Kabalian

Mindanao

Tangway nin Zamboanga	Subanon
Norteng Mindanao	Bukid · Higaonon · Ilianen · Iranun · Kamigin ·

		Matigsalug · Subanon · Sulnupang Bukidnon
	Caraga	Agusan · Ata Manobo · Butuanon · Higaonon · Kamayo · Mamanwa
	Davao	Bagobo · B'laan · Dabawenyo · Kalagan · Mandaya · Mansaka · Obo · Sangir · Sarangani · Tagabawa
	Soccsksargen	B'laan · Cotabato Manobo · Ilianen · Iranun · Obo · Tboli · Tiruray
	Muslim Mindanao	Iranun · Pangutaran Sama · Sama
Immigranteng mga tataramon	Arabe · Basque · Intsik (Hokkien · Mandarin) · Pranses · Aleman · Nipongo · Koreano · Malay (Indonesian · Malaysian) · Sindhi · Espanyol (Historiya) · Bietnames	
Pansinyal na tataramon	Pansinyal na Amerika · Pansinyal na Filipinas	
Historikal na mga tataramon	Proto-Filipinas · Suanoy na Tagalog (lumang tagalog)	

 Sarong tamboan ining artikulo patungkol sa mga tataramon na Austronesyo. Makakatabang ka sa Wikipedya sa pagpoon (https://bcl.wikipedia.org/w/index.php?title=Tataramon_na_Sambal&action=edit) kaining pahina.
